

Plan wynikowy: Geografia 3 – Geografia Polski – zakres rozszerzony.

Dział programu	Tematy	Wymagania programowe	
		Podstawowe (ocena dopuszczająca i dostateczna)	Ponadpodstawowe (ocena dobra, bardzo dobra, celująca)
		Uczeń potrafi:	
1	2	3	4
Geografia fizyczna Polski.	1. Położenie geograficzne. Terytorium i suwerenność państwa polskiego.	<ul style="list-style-type: none"> – określić położenie Polski na mapie świata, Europy, – wskazać konsekwencje położenia, – wskazać główne cechy terytorium, – wskazać granice naturalne i sztuczne, – wyjaśnić zasady wyznaczania granic naturalnych, – wymienić państwa sąsiadujące z Polską, – wyjaśnić pojęcie suwerenności państwa. 	<ul style="list-style-type: none"> – określić współrzędne geograficzne skrajnych punktów Polski, – zilustrować obszar kraju na tle innych państw, – scharakteryzować konsekwencje położenia, – obliczyć różnicę czasu słonecznego między wschodnimi a zachodnimi krańcami państwa, – ocenić wpływ kształtu i wielkości terytorium oraz dostępu do morza na gospodarkę i życie społeczne.
	2. Przedczwartorzędowe zmiany środowiska.	<ul style="list-style-type: none"> – zdefiniować pojęcia: era, orogeneza, kraton, tarcza, platforma wschodnioeuropejska, – podzielić dzieje Ziemi na ery i okresy, – wymienić procesy geologiczne, które ukształtowały obecny kształt skorupy ziemskiej, – omówić główne wydarzenia geologiczne: prekambru, paleozoiku, mezozoiku i kenozoiku. 	<ul style="list-style-type: none"> – scharakteryzować transgresje i regresje morskie na terytorium Polski, – porównać orogenezy paleozoiczne z alpejską, – scharakteryzować warunki i czas powstania głównych surowców mineralnych, – przedstawić historię geologiczną własnego regionu.
	3. Plejstocenyjskie zmiany krajobrazu.	<ul style="list-style-type: none"> – zdefiniować pojęcia: glacja, interglacja, eratyk, deglacja, deglacja frontalna i arealna, stadiał, – wymienić glacje na obszarze Polski, – wskazać na mapie Polski zasięgi zlodowaceń, – wskazać skały pochodzenia glacialnego, – wymienić formy glacialne, – wskazać formy polodowcowe w górach. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenić wpływ działalności lądolodu skandynawskiego na ukształtowanie powierzchni kraju, – wyjaśnić przyczyny zróżnicowania miąższości osadów plejstocenyjskich, – ocenić wpływ zlodowaceń plejstocenyjskich na rzeźbę własnego regionu.

1	2	3	4
Geografia fizyczna Polski.	<p>4. Podstawowe struktury geologiczne Europy a położenie i zasoby mineralne Polski.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić prowincje tektoniczne Europy, znajdujące się na terenie Polski, - omówić jednostki tektoniczne Polski, - podzielić złoża mineralne ze względu na pochodzenie, - wymienić formy złóż, - wskazać na mapie fizycznej Polski rozmieszczenie głównych zasobów mineralnych. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić „mozaikowość” budowy geologicznej Polski, - ocenić wpływ procesów geologicznych na powstanie surowców mineralnych, - wyjaśnić, dlaczego większość surowców mineralnych występuje w południowej części kraju.
	<p>5. Rzeźba powierzchni.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wskazać nizinność, jako dominującą cechę krajobrazu, - podać przykłady form rzeźby, - omówić cechy rzeźby północnej, środkowej i południowej części kraju, - wskazać przyczyny dominacji krajobrazów górskich na południu kraju, - wymienić pasy rzeźby terenu w ukształtowaniu powierzchni. 	<ul style="list-style-type: none"> - wykazać związek rzeźby z budową i przeszłością geologiczną, - wykazać różnicę między krajobrazem młodoglacjalnym i staroglacjalnym, - scharakteryzować krajobraz miejsca zamieszkania opisując formy rzeźby terenu.
	<p>6. Klimat.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić ośrodki baryczne kształtujące pogodę i klimat, - wskazać masy powietrza docierające najczęściej nad obszar Polski, - wykazać zmienność pogody w strefach frontalnych, - wymienić cechy przejściowości klimatu Polski, - wykazać różnicę między astronomicznymi i klimatycznymi porami roku. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić różnicę długości okresu wegetacyjnego (40 dni) między północno-wschodnimi i południowo-zachodnimi krańcami Polski, - wyjaśnić przejściowość klimatu Polski, - ocenić wpływ Atlantyku i Eurazji na klimat, - analizować mapy klimatyczne.
	<p>7. Rzeki.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - zdefiniować pojęcia: bród, rzeka główna, dopływ, przepływ, ustrój rzeki, cofka, - omówić znaczenie rzek w przeszłości, - wymienić obszary źródłiskowe polskich rzek, - wskazać zlewiska rzek Polski, - wymienić i wskazać na mapie największe rzeki Polski, - wykazać asymetrię dorzeczy, - wyjaśnić ustrój rzek, - wymienić przyczyny powodzi. 	<ul style="list-style-type: none"> - porównać znaczenie rzek w przeszłości i obecnie, - wyjaśnić przyczyny asymetrii dorzeczy, - ocenić skutki ustroju rzek Polski, - zaproponować sposoby zapobiegania powodziom, - uzasadnić konieczność racjonalnej gospodarki zasobami wodnymi.

1	2	3	4
Geografia fizyczna Polski.	8. Jeziora.	<ul style="list-style-type: none"> – zdefiniować pojęcia: jeziorność, kryptodepresja, epilimnion, termoklina, hypolimnion, – wymienić funkcje jezior, – wskazać regiony koncentracji jezior, – wymienić typy genetyczne jezior, – wskazać na krótkotrwałość jezior w geologicznej skali czasu, – wymienić największe i najgłębsze jeziora w Polsce, – omówić rozkład temperatury wody jeziora w ciągu roku, – wymienić etapy zlodzenia jezior. 	<ul style="list-style-type: none"> – porównać funkcje jezior w przeszłości i obecnie, – wyjaśnić uwarunkowania rozmieszczenia jezior, – wykazać związek między procesami geologicznymi a genezą jezior, – wyjaśnić rolę jezior w środowisku przyrodniczym.
	9. Wody podziemne.	<ul style="list-style-type: none"> – wymienić rodzaje wód podziemnych ze względu na wiek warstw wodonośnych, – wskazać na mapie Polski rejon o największych zasobach wód podziemnych, – wyjaśnić znaczenie wód mineralnych, – wskazać obszary występowania i sposoby wykorzystania wód gorących. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnić zależności między budową geologiczną a zasobami wód podziemnych, – ocenić wody mineralne pod względem optymalnych zawartości minerałów, – ocenić aktualny stan i perspektywy rozwoju energetyki geotermalnej.
	10. Morze Bałtyckie.	<ul style="list-style-type: none"> – omówić położenie Bałtyku, – wskazać na mapie: cieśniny, zatoki, wyspy, – podzielić morze na główne baseny, – omówić ruchy wody, – omówić zasolenie, – wskazać charakterystyczne cechy świata ożywionego. 	<ul style="list-style-type: none"> – analizować mapy Bałtyku sporządzając np. profil batymetryczny morza, – wyjaśnić przyczyny niskiego zasolenia wód, – przewidzieć skutki działalności gospodarczej wpływającej na stan wód Bałtyku.
	11. Gleby.	<ul style="list-style-type: none"> – wymienić typy gleb najczęściej występujących w kraju, – wymienić podstawowe cechy tych gleb, – wskazać rozmieszczenie gleb na mapie, – wymienić klasy bonitacyjne, – wymienić przyczyny erozji gleb, – wskazać obszary kraju najbardziej zagrożone erozją. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnić związki między podłożem, klimatem a typem gleby, – wyjaśnić uwarunkowania rozmieszczenia gleb, – scharakteryzować rolniczą przydatność gleb, – zapropionować sposoby ograniczania erozji gleb, – ocenić problem erozji gleb w okolicy zamieszkania.

1	2	3	4
	<p>12. Szata roślinna.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - zdefiniować pojęcia: biocenoza, biotop, ekosystem, endemit, wiatrołom, agrocenoza, - wymienić przykłady gatunków mających na terenie kraju granicę maksymalnego zasięgu, - wskazać na mapie główne kompleksy leśne, - omówić typy lasów występujących w Polsce, - wskazać piętrowość roślinności górskiej, - wymienić typy roślinności zielnej, - omówić biocenozy rolnicze. 	<ul style="list-style-type: none"> - dowieść, że większość gatunków roślin Polski to gatunki przechodnie, - przedstawić charakterystykę kompleksu leśnego położonego w pobliżu miejsca zamieszkania, - porównać typy lasów, - wyjaśnić przyczyny zamiany wielogatunkowych lasów liściastych na jednogatunkowe iglaste.
	<p>13. Kształtowanie się współczesnej szaty roślinnej Polski.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić wpływ zlodowaceń plejstoceniowych na stan flory, - wskazać relikty glacialne, - wskazać wpływ człowieka na zmiany szaty roślinnej, - wskazać główne czynniki zagrożenia lasów, - wyjaśnić zjawisko stepowienia. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić znaczenie gleb interglacialnych w odtwarzaniu flory glacialnej, - wyjaśnić wpływ rewolucji przemysłowej na deforestację, - ocenić stan zagrożenia lasów swojego regionu.
	<p>14. Fauna Polski.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wskazać krainę zoogeograficzną, do której należy obszar Polski, - omówić liczebność gatunkową i osobniczą fauny, - wskazać endemity i relikty fauny, - omówić rozmieszczenie fauny, - wskazać gatunki zagrożone wyginięciem, - wyjaśnić zjawisko synantropizacji. 	<ul style="list-style-type: none"> - porównać faunę nizin i wyżyn z fauną gór, - wyjaśnić odrębność fauny polskich gór, - scharakteryzować problemy dotyczące zachowania zagrożonych wyginięciem gatunków fauny, - przedstawić charakterystykę fauny swojego regionu.
	<p>15. Źródła zanieczyszczeń i zmian w środowisku.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić pojęcia: ekologia, sozologia, - wymienić źródła zanieczyszczeń atmosfery, - wymienić źródła zanieczyszczeń hydrosfery, - wymienić najbardziej zanieczyszczone rzeki kraju, - wymienić źródła zanieczyszczeń litosfery, - wykazać wpływ człowieka na zanieczyszczenie środowiska. 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenić na podstawie danych statystycznych tendencje zmian emisji zanieczyszczeń powietrza, - scharakteryzować stan zanieczyszczenia rzek Polski z uwzględnieniem rzek położonych w pobliżu miejsca zamieszkania, - wyjaśnić wpływ rolnictwa na środowisko.

1	2	3	4
Geografia fizyczna Polski.	16. Ochrona środowiska.	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić prawne formy ochrony środowiska, - wskazać na mapie parki narodowe, z uwzględnieniem województwa zamieszkania, - wyjaśnić różnicę między parkiem narodowym a parkiem krajobrazowym, - wyjaśnić motywy ochrony gatunkowej. 	<ul style="list-style-type: none"> - scharakteryzować formy ochrony przyrody, - scharakteryzować parki narodowe znajdujące się we własnym regionie, - zaproponować formę ochrony obszaru wybranego według własnego kryterium z uwzględnieniem realnych warunków.
	17. Regiony fizycznogeograficzne.	<ul style="list-style-type: none"> - wskazać kryteria regionalizacji, - wyjaśnić pojęcie regionu fizycznogeograficznego, - wskazać zasady podziału Polski na regiony wg J. Kondraciego. 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić jednostki podziału regionów fizycznogeograficznych Polski, - dokonać charakterystyki fizycznogeograficznej województwa, w którym mieszka.
Geografia społeczno-ekonomiczna Polski.	18. Podział administracyjny.	<ul style="list-style-type: none"> - wykazać zmiany podziału administracyjnego po 1945 roku, - wyjaśnić zasady reformy terytorialnej z 1999 roku, - wymienić aktualne województwa, - wymienić instytucje znajdujące się w powiecie, w którym mieszka, - wskazać zadania samorządów terytorialnych. 	<ul style="list-style-type: none"> - porównać aktualny i poprzedni podział administracyjny kraju, - scharakteryzować schemat podziału administracyjnego województwa, w którym mieszka., - wyjaśnić na przykładzie własnego regionu funkcjonowanie samorządu terytorialnego.
	19. Struktura demograficzna.	<ul style="list-style-type: none"> - wskazać na znaczenie struktury demograficznej dla kraju, - wyjaśnić zmiany ludnościowe spowodowane II wojną światową, - wskazać zmiany demograficzne po II wojnie światowej, - omówić aktualne przestrzenne zróżnicowanie współczynnika przyrostu naturalnego, - omówić strukturę płci i wieku, - wskazać przykłady chorób nękających Polaków oraz podać ich przyczyny, - omówić aktualną strukturę zatrudnienia, - wskazać bezrobocie jako główny problem społeczny kraju. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić, jakie czynniki kształtują liczbę ludności, - scharakteryzować przyczyny i tendencje zmian przyrostu naturalnego w latach powojennych, - ocenić wpływ niskiego współczynnika przyrostu naturalnego na gospodarkę kraju, - wyjaśnić przyczyny bezrobocia, omówić jego przestrzenne zróżnicowanie, - porównać strukturę demograficzną Polski z innymi krajami Europy.

1	2	3	4
	<p>20. Struktura narodowościowa i etniczna.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazać występowanie mniejszości narodowych w Polsce, - podać liczbę mieszkańców w Polsce najliczniejszych mniejszości narodowych, - wymienić cechy grupy etnicznej, - wskazać przykłady grup etnicznych, - wymienić grupy etniczne zamieszkujące województwo, w którym mieszka. 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenić zmiany struktury narodowościowej Polski w XX wieku, - wyjaśnić przyczyny występowania mniejszości narodowych w Polsce, - scharakteryzować wybraną grupę etniczną, - scharakteryzować mniejszość narodową województwa, w którym mieszka.
	<p>21. Zróżnicowanie religijne ludności.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazać zmiany struktury wyznaniowej na przestrzeni dziejów, - omówić strukturę wyznaniowej współczesnej Polski, - wskazać regiony zamieszkałe przez wyznawców prawosławia, - wskazać powiązania między religią a szacunkiem do życia. 	<ul style="list-style-type: none"> - omówić historię pojawienia się w Polsce poszczególnych religii, - ocenić wkład innych wyznań w kulturę Polski, - omówić strukturę religijną województwa, w którym mieszka.
	<p>22. Rozmieszczenie ludności i struktura osadnicza.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wskazać prawidłowości rozmieszczenia ludności, - przedstawić obecny schemat układu osadniczego, - wskazać cechy osadnictwa miejskiego, - wymienić funkcje miast, - wskazać największe miasta na mapie, - omówić cechy osadnictwa wiejskiego, - wskazać kierunki migracji wewnętrznych, - wskazać tendencje zmian struktury osadniczej. 	<ul style="list-style-type: none"> - podać przyczyny aktualnego rozmieszczenia ludności kraju, - scharakteryzować współczesny rozwój układu osadniczego, - ocenić wpływ uprzemysłowienia na zmiany struktury osadniczej, - ocenić migracje wewnętrzne województwa, w którym mieszka, - scharakteryzować funkcje miast regionu, w którym mieszka.
	<p>23. Procesy urbanizacyjne.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - omówić przebieg procesów urbanizacyjnych w przeszłości, - wymienić cechy współczesnej urbanizacji, - wymienić województwa o najwyższym i najniższym wskaźniku urbanizacji, - wyjaśnić przyczyny spadku liczby ludności niektórych miast, - wykazać wpływ miasta na rozwój strefy podmiejskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić związki procesów urbanizacji z procesami industrializacji, - dowieść specyfiki procesów urbanizacyjnych, - porównać stopień zurbanizowania dwu wybranych regionów, wskazując przyczyny i skutki różnic, - przewidzieć rozwój procesów urbanizacji.

1	2	3	4
Geografia społeczno-ekonomiczna Polski.	24. Warunki życia w Polsce.	<ul style="list-style-type: none"> - wskazać mierniki poziomu życia ludności, - omówić poziom płac, - omówić standard mieszkań, - wskazać województwa o najniższym i najwyższym poziomie przestępczości, - wyjaśnić przyczyny przestrzennego zróżnicowania przestępczości. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić przyczyny zróżnicowania płac, - porównać wyposażenie mieszkań miejskich i wiejskich, - ocenić zmiany w standardzie mieszkań ostatnich kilkudziesięciu lat, - ocenić stan bezpieczeństwa we własnym województwie.
	25. Elementy geografii elektorальной Polski.	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić, czym zajmuje się geografia elektoralna, - wskazać województwa o wysokiej i niskiej frekwencji wyborczej, - omówić podział sceny politycznej, - wyjaśnić powolne tempo zmian niskiej aktywności politycznej Polaków, - wskazać trwałe i zmienne elementy w przestrzennym zróżnicowaniu zachowań wyborczych. 	<ul style="list-style-type: none"> - scharakteryzować czynniki wpływające na zachowania wyborcze, - ocenić, w jakim stopniu podział na okręgi wyborcze może wpływać na wyniki wyborów, - zaproponować działania podnoszące aktywność polityczną Polaków, - określić preferencje polityczne mieszkańców swojego województwa.
	26. Warunki rozwoju rolnictwa.	<ul style="list-style-type: none"> - omówić czynniki przyrodnicze rozwoju rolnictwa, - wskazać na mapie przykłady regionów o najkorzystniejszych warunkach naturalnych, - wyjaśnić strukturę użytkowania gruntów, - omówić strukturę użytków rolnych, - omówić czynniki pozapryrodnicze rozwoju rolnictwa, - wykazać średnią wydajność polskiego rolnictwa, - wyjaśnić przyczyny słabej dochodowości polskiego rolnictwa. 	<ul style="list-style-type: none"> - wykazać związki zachodzące między rozwojem rolnictwa a elementami środowiska, - scharakteryzować tereny o najkorzystniejszych i niekorzystnych warunkach przyrodniczych, - porównać wyposażenie techniczne polskiego rolnictwa z innymi krajami, - ocenić przyrodnicze i pozapryrodnicze warunki rozwoju rolnictwa w województwie zamieszkania.

1	2	3	4
	<p>27. Produkcja rolnicza.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - omówić strukturę upraw i tendencje zmian, - wskazać na mapie główne obszary upraw, - wykazać wielkość zbiorów i plonów głównych roślin, - wykazać zmiany pogłowia zwierząt, - wskazać na mapie główne obszary chowu zwierząt, - wykazać terytorialne zróżnicowanie chowu zwierząt, - omówić produkcję artykułów pochodzenia zwierzęcego. 	<ul style="list-style-type: none"> - scharakteryzować czynniki warunkujące rozmieszczenie upraw i chów zwierząt, - ocenić poziom produkcji rolnej w Polsce, - ocenić towarowość polskiego rolnictwa, - porównać poziom produkcji rolnej z wybranymi krajami Europy, - scharakteryzować gospodarkę rolną województwa, w którym mieszka.
	<p>28. Problemy polskiego rolnictwa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić czynniki wpływające na zły stan polskiego rolnictwa, - wskazać na ukryte bezrobocie, występujące na polskiej wsi, - wskazać efekty polityki rządu stosującego środki zaradcze, - wyjaśnić potrzebę dotacji dla polskiego rolnictwa ze środków Unii Europejskiej, - wyjaśnić zasady dopłat dla polskich rolników oferowane w Unii Europejskiej – obszarowych oraz za produkcję roślinną i zwierzęcą. 	<ul style="list-style-type: none"> - scharakteryzować czynniki utrudniające rozwój polskiego rolnictwa, - zaproponować działania zmierzające do poprawy sytuacji w polskim rolnictwie, - ocenić celowość dopłat z Unii Europejskiej dla polskiego rolnictwa i ich wpływ na poprawę trudnej sytuacji, - znaleźć informacje dotyczące dopłat z UE w województwie zamieszkania.
	<p>29. Leśnictwo.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - omówić zmiany lesistości w okresie powojennym, - omówić aktualne rozmieszczenie lasów, - wskazać zadania gospodarki leśnej, - omówić wielkości pozyskania grubizny w ostatnich latach, - wyjaśnić, na czym polega hodowla lasów. 	<ul style="list-style-type: none"> - porównać lesistość północno – zachodnich i środkowo – wschodnich województw, wyjaśnić przyczyny różnic, - scharakteryzować racjonalne zasady prowadzenia gospodarki leśnej, - określić działy przemysłu opierające się na zasobach leśnych.

1	2	3	4
Geografia społeczno-ekonomiczna Polski.	30. Rybołówstwo i rybactwo.	<ul style="list-style-type: none"> - wskazać rolę rybołówstwa w gospodarce żywnościowej, - wymienić główne gatunki poławianych ryb, - omówić aktualny stan polskiego rybołówstwa, - wyjaśnić przyczyny kryzysu w rybołówstwie, - omówić rybactwo śródlądowe. 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenić skutki wprowadzenia stref ekonomicznych, - określić perspektywy rybactwa śródlądowego, - ocenić problemy polskiego rybołówstwa po wstąpieniu do Unii Europejskiej.
	31. Górnictwo i kopalnictwo oraz przetwórstwo przemysłowe.	<ul style="list-style-type: none"> - wskazać miejsca wydobywania najważniejszych surowców: energetycznych, metalicznych, chemicznych, - wymienić wielkości wydobywanych surowców, - wskazać dominującą produkcję w przetwórstwie przemysłowym, - wskazać znaczącą pozycję Polski w produkcji niektórych artykułów przemysłowych, - wymienić działy przemysłu przeżywające trudności, - wymienić najbardziej dochodowe firmy przetwórstwa przemysłowego. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić przyczyny zmniejszającego się wydobycia węgla kamiennego, - ocenić tendencje zmian w wielkości produkcji wybranych artykułów przemysłowych, - scharakteryzować największe zakłady przetwórstwa przemysłowego w województwie, w którym mieszka, - określić przyczyny kryzysu działów przemysłu, które notują spadek produkcji i dochodów.
	32. Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę.	<ul style="list-style-type: none"> - omówić produkcję energii elektrycznej w ostatnich dziesięcioleciach, - wymienić rodzaje elektrowni występujące w Polsce, - wskazać na mapie ważniejsze elektrownie: ciepłe (wskazać rodzaj paliwa) i wodne, - wymienić przykłady funkcjonowania elektrowni alternatywnych, - wskazać źródła gazu ziemnego dla gospodarki. 	<ul style="list-style-type: none"> - scharakteryzować czynniki lokalizacji najważniejszych elektrowni, - wyjaśnić związki między rodzajami elektrowni a stanem środowiska, - wyszukać wiadomości dotyczące pochodzenia: energii elektrycznej, gazu ziemnego i wody, które dostarczane są do jego mieszkania.
	33. Współczesny stan polskiego przemysłu.	<ul style="list-style-type: none"> - omówić zróżnicowanie przestrzenne polskiego przemysłu, - wskazać na mapie ważniejsze okręgi przemysłowe w Polsce, - wskazać zmiany w przemyśle spowodowane wprowadzeniem gospodarki rynkowej, - wyjaśnić zasady działania specjalnych stref ekonomicznych, - wskazać przykłady specjalnych stref ekonomicznych. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić wyraźny spadek produkcji przemysłowej na początku lat 90 – tych XX wieku, - ocenić próby zaradzenia kryzysowi w przemyśle, - scharakteryzować działalność wybranej strefy ekonomicznej, - ocenić stan przemysłu własnego regionu.

1	2	3	4
	<p>34. Transport i łączność.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić czynniki warunkujące rozwój określonego rodzaju transportu, - omówić dotychczasowe osiągnięcia transportu kolejowego i aktualne jego problemy, - omówić funkcjonowanie i problemy transportu samochodowego, - wyjaśnić znaczenie żeglugi w gospodarce kraju, - wskazać rolę transportu lotniczego i przesyłowego. 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenić rolę poszczególnych rodzajów transportu w przewozach pasażerów i towarów, - zlokalizować na mapie główne szlaki drogowe i kolejowe oraz ocenić ich znaczenie lokalne, krajowe i międzynarodowe, - ocenić rolę żeglugi morskiej w handlu zagranicznym kraju.
	<p>35. Handel.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazać wzrost znaczenia handlu, - omówić strukturę towarową handlu zagranicznego, - omówić strukturę geograficzną handlu zagranicznego, - wskazać ujemne saldo bilansu handlowego, - omówić saldo bilansu płatniczego. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić uwarunkowania obrotu towarowego, - ocenić rolę handlu zagranicznego w rozwoju gospodarczym, - ocenić ekspansję wielkich supermarketów powiązanych z kapitałem zagranicznym na przykładzie własnego regionu.
	<p>36. Turystyka.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wykazać atrakcyjność turystyczną Polski, - podać przykłady atrakcyjnych turystycznie obiektów w Polsce, - wyjaśnić wzrost popularności agroturystyki, - wyjaśnić przyczyny regresu turystyki zagranicznej w Polsce, - wskazać przykłady krajów, z których przyjeżdża najwięcej turystów. 	<ul style="list-style-type: none"> - scharakteryzować najatrakcyjniejsze regiony turystyczne Polski, - ocenić znaczenie turystyki w gospodarce, - ocenić rozwój agroturystyki, jej możliwości i zagrożenia, - przedstawić walory przyrodnicze i pozapryrodnicze własnego regionu.
	<p>37. Instytucje finansowe.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić rodzaje instytucji finansowych, - omówić zasady funkcjonowania poszczególnych instytucji, - omówić rolę instytucji finansowych w kraju, - wskazać przykłady najważniejszych instytucji finansowych w kraju. 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawić wpływ przemian społeczno-gospodarczych lat 90-tych na funkcjonowanie instytucji finansowych, - wyjaśnić, na czym polega działanie Giełdy Papierów Wartościowych.

1	2	3	4
Regiony geograficzne Polski.	38. Pobrzeże Kaszubskie.	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić, czym zajmuje się geografia regionalna, - wskazać elementy charakterystyki regionu geograficznego, - wskazać Pobrzeże na mapie, - omówić warunki fizycznogeograficzne według podanych kryteriów, - omówić warunki społeczno – gospodarcze, - uzasadnić atrakcyjność turystyczną. 	<ul style="list-style-type: none"> - określić wpływ działalności glacialnej na rzeźbę i stosunki wodne, - przedstawić rolę Bałtyku w kształtowaniu linii brzegowej, - wykazać zależności między budową geologiczną, rzeźbą, glebami i roślinnością, - wyjaśnić dominującą rolę Gdyni w regionie.
	39. Pojezierze Gnieźnieńskie.	<ul style="list-style-type: none"> - wskazać Pojezierze na mapie, - omówić warunki fizycznogeograficzne według podanych kryteriów, - omówić warunki społeczno – gospodarcze, - wskazać rolę rolnictwa w gospodarce regionu, - uzasadnić atrakcyjność turystyczną. 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnić, że region jest przykładem krajobrazów młodoglacialnych, - przedstawić rolę regionu w historii państwa polskiego, - ocenić przekształcenia naturalnego krajobrazu przez działalność człowieka.
	40. Wyżyna Krakowsko - Częstochowska.	<ul style="list-style-type: none"> - wskazać Wyżynę na mapie, - omówić warunki fizycznogeograficzne według podanych kryteriów, - wskazać przykłady form krasowych, - omówić warunki społeczno – gospodarcze, - wskazać rolę rolnictwa w gospodarce regionu, - uzasadnić atrakcyjność turystyczną. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić odmienność krajobrazową Wyżyny w stosunku do innych typów rzeźby, - wyjaśnić sposób powstania procesów krasowych w Ojcowskim Parku Narodowym, - ocenić rolę klasztoru na Jasnej Górze jako głównego ośrodka kultu maryjnego i jednego z największych ośrodków pielgrzymkowych świata.
	41. Roztocze.	<ul style="list-style-type: none"> - wskazać krainę na mapie, - omówić warunki fizycznogeograficzne według podanych kryteriów, - omówić warunki społeczne, - wskazać rolę rolnictwa w gospodarce regionu, - wyjaśnić zasadność utworzenia Roztoczańskiego Parku Narodowego, - wskazać atrakcyjność turystyczną. 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenić znaczenie utworów czwartorzędowych w rzeźbie i powstaniu pokrywy glebowej, - określić rolę Roztocza w hydrografii południowo-wschodniej części kraju, - ocenić rolę regionu kultuwującego tradycje ludowej architektury.

1	2	3	4
Regiony geograficzne Polski.	42. Karkonosze.	<ul style="list-style-type: none"> - wskazać krainę na mapie, - omówić warunki fizycznogeograficzne według podanych kryteriów, - wymienić orogenezy, w czasie których formowały się góry, - wskazać piętrowość roślinności, - omówić warunki społeczno – gospodarcze, - wskazać atrakcyjność turystyczną. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić zależności między budową geologiczną a ukształtowaniem powierzchni i szatą roślinną, - dowieść, że klimat ma charakter górski, - wyjaśnić przyczyny powstania torfowisk, - ocenić stopień przekształcenia środowiska przez człowieka.
	43. Tatry.	<ul style="list-style-type: none"> - wskazać krainę na mapie, - omówić warunki fizycznogeograficzne według podanych kryteriów, - wskazać piętrowość roślinności, - wykazać wpływ działalności lodowców na rzeźbę, - wskazać atrakcyjność turystyczną. 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić historię geologiczną gór, - wyjaśnić zależności między budową geologiczną a rzeźbą i wodami, - porównać budowę geologiczną i rzeźbę Tatr Zachodnich i Tatr Wysokich.
	44. Bieszczady.	<ul style="list-style-type: none"> - wskazać krainę na mapie, - omówić warunki fizycznogeograficzne według podanych kryteriów, - wskazać przyczyny utworzenia parku narodowego i parków krajobrazowych, - wykazać zasadność budowy zapór i sztucznych zbiorników na Sanie, - wskazać atrakcyjność turystyczną. 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenić stopień przekształcenia środowiska przez człowieka, - wyjaśnić przyczyny słabego zaludnienia i zagospodarowania regionu, - zaproponować trasę wędrowki po Bieszczadach uwzględniając zwiedzanie cerkwi zbudowanych przez dawnych mieszkańców regionu.
Polska w organizacjach międzynarodowych.	45. Polska w świecie.	<ul style="list-style-type: none"> - wykazać konieczność współpracy międzynarodowej, - wyjaśnić koncepcję autarkii, - wyjaśnić politykę izolacjonizmu państwowego, - omówić historię i funkcjonowanie ONZ, - wykazać aktywność Polski w systemie ONZ, - omówić historię i zasady działania NATO, - wskazać przykłady organizacji pozarządowych. 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenić założenia gospodarki autarkicznej i izolacjonizmu, - ocenić działalność ONZ jako „strażnika światowego pokoju”, - ocenić zasadność przystąpienia Polski do NATO, - ocenić działalność Polski w organizacjach pozarządowych.

1	2	3	4
Polska w organizacjach międzynarodowych.	46. Polska a Unia Europejska.	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawić historię powstania Unii Europejskiej, - wyjaśnić cele UE, - wymienić kraje członkowskie Unii, - wymienić główne fakty w procesie przystępowania Polski do UE, - wykazać zmiany w gospodarce kraju po wstąpieniu do Unii, - wskazać koszty integracji, - wskazać korzyści dla mieszkańców kraju związane z przystąpieniem do Unii. 	<ul style="list-style-type: none"> - scharakteryzować unię gospodarczą krajów Unii Europejskiej, - ocenić z perspektywy czasu zasadność integracji Polski z Unią Europejską, - ocenić wykorzystując dostępne źródła, zmiany we własnym regionie po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej.

Opracował Piotr Koszałka
na podstawie:

1. Program nauczania, Geografia – zakres podstawowy i rozszerzony, wydawnictwo Operon
2. Geografia 3 – zakres rozszerzony, podręcznik - Jan Mordawski, Wojciech Wiecki, wydawnictwo Operon
3. Geografia 3 – zakres rozszerzony, przewodnik dla nauczyciela- Jan Mordawski, Wojciech Wiecki, wydawnictwo Operon